

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Kód materiálu:	VY_12_INOVACE_11_PRAZSKE_POVESTI		
Název materiálu:	Pražské pověsti		
Předmět:	Zeměpis	Ročník:	8.
Časová dotace:	45 min	Datum ověření:	13. 11. 2012
Jméno autora:	Mgr. Božena Přikrylová		
Klíčová slova:	Praha, název a přívlastky města, pověsti, čtení s porozuměním, interpretace textu, plán Prahy.		
Výchovné a vzdělávací cíle:	Žák uvede jeden z názorů na vznik názvu hlavního města. Zná tři přívlastky hlavního města. Svými slovy převypráví jednu pražskou pověst.		
Rozvíjené klíčové kompetence:	Žák čte s porozuměním. Interpretuje text ve skupině, společně s ostatními členy skupiny převypráví text před třídou.		
Anotace, metodický list:	PL slouží jako motivace k učivu o hlavním městě ČR.		
Použité zdroje:	<p>CIBULA, Václav. <i>Pražské pověsti</i>. 3. upravené vydání. Praha: Panorama, 1983. ISBN 11-046-83.</p> <p>Praha: Název a přívlastky. In: <i>Wikipedia: the free encyclopedia</i> [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 31. 10. 2012 v 14:41. [cit. 2012-11-05]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Praha#Název_a_přívlastky</p> <p><i>Školní atlas České republiky</i>. Praha: Kartografie Praha a.s., 2002. 1. vydání. ISBN 80-7011-657-9.</p>		

Pražské pověsti

Popis hodiny:

Evokace (5 minut)

- Co víte o hlavním městě naší republiky? (snos informací)
- V dnešní hodině se dozvíte o názorech na vznik názvu města Praha. Dozvíte se některé pražské pověsti ze stejnojmenné knihy Václava Cibuly.

Uvědomění si významu (27 – 32 minut)

– práce v čtyřech skupinách.

a) **Praha - název a přívlastky** (7 minut)

- Učitel rozdává každému žákovi text.
- Žáci čtou text potichu, samostatně.
- Po přečtení textu si ve skupině sdělí postupně po jedné informaci o názvu a přívlastcích města.

b) **Pražské pověsti** (20 - 25 minut)

- Učitel rozdává do každé skupiny jinou pověst, každý žák dostane svůj text, do kterého si může zaznamenávat, podtrhávat...
- Žáci si text samostatně přečtou. Po přečtení si sdělí příběh, který četli. Potom se domluví, jakým způsobem společně interpretují danou pověst před třídou.
- Prezentace pověstí jednotlivými skupinami.

Reflexe (8 minut)

- Zápis do sešitů po domluvě ve skupině, do předtištěné rozdané osnovy. Společná kontrola. Ukázka zmíněných míst na plánu Prahy v atlase ČR.
- Hodnocení.

Osnova k zápisu:

(rozdat natištěné žákům k doplnění a nalepení do sešitů)

Praha – hlavní město České republiky

Název města podle: (?)

-
-
-

Přívlastky města:

Pražské pověsti:

- CIBULA, Václav. *Pražské pověsti*. 3. upravené vydání. Praha: Panorama, 1983. ISBN 11-046-83.
- O staroměstském orloji
- O kostlivci na staroměstském orloji
- O zlatě pro Karolinum
- O přísném vrátném ze Staré koleje

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zápis po doplnění:

Praha – hlavní město České republiky

Název města podle: (?)

- říčního prahu = brodu, který byl pod dnešním Karlovým mostem
- prahu, který tesal osadník u svého domu
- vyprahlého návrší, na kterém byl postaven Pražský hrad

Přívlastky města:

Praga Caput Regni (Praha hlava království), Praha matka měst, Praha stověžatá

Pražské pověsti:

- CIBULA, Václav. *Pražské pověsti*. 3. upravené vydání. Praha: Panorama, 1983. ISBN 11-046-83.
- O staroměstském orloji
- O kostlivci na staroměstském orloji
- O zlatě pro Karolinum
- O přísném vrátném ze Staré koleje

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Praha - název a přívlastky

Od roku 1920 je oficiálním názvem města **Hlavní město Praha**, předtím od roku 1784 **Královské hlavní město Praha**. V jiných jazycích jméno obvykle zní **Praga** (latina, většina románských a slovanských jazyků), **Prag** (němčina) nebo **Prague** (angličtina a francouzština); viz také rámeček „v jiných jazycích“.

Samotné jméno *Praha* vyvolává nejvíce diskuzí, které zřejmě nebudou nikdy uzavřeny. Název se běžně odvozuje od slova *práh*. Podle jedné z teorií je Praha pojmenována po říčním prahu, který se nacházel někde pod dnešním Karlovým mostem. Přes tento brod přecházeli lidé přes řeku. Protože se město začalo rozrůstat právě nad tímto brodem, tedy prahem v řece, bylo nazváno *Praha*. Pověst o založení Prahy název vysvětluje tím, že kněžna Libuše nechala založit město tam, kde osadník uprostřed lesa tesal práh ke svému srubu. Pojmenování bývá spojováno také s pražením - obilí, kovů nebo lesa, nebo s vyprahlým návrším, na kterém byl postaven Pražský hrad, tedy na takzvané prazje, což je označení pro místo se sluncem vyprahlou půdou či označení pro tuto půdu samotnou ^[11].

Různé hypotézy jsou obvykle zdůvodňovány s jazykovědnými konstrukcemi nebo archeologickými nálezy. Ale pokud bychom vycházeli z toho, co mohlo být pro Prahu nejdůležitějším a jedinečným, pak to asi nebylo pražení ani říčný břeh, ale především brody, které měly nesporně hlavní význam při vzniku Prahy. ^[12]

Přívlastek **Praga Caput Regni** (Praha hlava království) byl používán od středověku, v roce 1518 byl vyznačen na Staroměstské radnici. Od roku 1927 byl součástí znaku Prahy přívlastek **Praha matka měst** (latinsky **Praga mater urbium**), od roku 1991 je pak součástí znaku přívlastek **Praga Caput Rei publicae** (Praha hlava republiky). ^[13] Přívlastek **Praha stověžatá** zřejmě poprvé použil historik Josef Hormayer počátkem 19. století, tou dobou tyto věže spočítal matematik a filozof Bernard Bolzano a dospěl k číslu 103 (bez vodáren a soukromých domů).

Praha: Název a přívlastky. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 31. 10. 2012 v 14:41. [cit. 2012-11-05]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Praha#Název_a_přívlastky

Pražské pověsti

O staroměstském orloji

Ke konšelům Starého města přišel kdysi neznámý člověk s mnoha výkresy a náčrty. Nikdo nevěděl, odkud vlastně do Prahy zabloudil, ale byl to bezpochyby Čech, protože hovořil českou řečí jako Mistr učení pražského. Jmenoval se Hanuš a představil se jako znalec všelijakých hodinových strojů, jež studoval a zkoumal dlouhá léta po celé Evropě. Řekl své jméno a bez dlouhého otálení se nabídl, že vyzdobí Staroměstskou radnici takovým orlojem, že podobný nebude k vidění nikde na světě.

Konšelé se zpočátku tvářili nedůvěřivě, krčili nad tím návrhem rameny, ale mistr Hanuš se nedal odbýt. Rozložil před nimi náčrty a plány a tak dlouho jim vysvětloval všestrannost svého hodinového stroje, až je nakonec přesvědčil. Konšelé s ním uzavřeli smlouvu a mistr se dal do práce. Počítal, kreslil a doplňoval své plány a náčrty, a teprve když si byl jist, že nikde není ani nejmenší chybička, najal si pomocníka a pustil se do díla.

Pověst o jeho stroji se rychle rozkřikla po Praze; a v ten den, kdy měl být orloj uveden do chodu, tísnil se před radnicí veliký zástup lidí. Stáli tam měšťané a řemeslníci bezmála z celé Prahy, muži i ženy, přišli i všichni radní, a také mistři a učení doktoři. A bylo se čemu podívat: v stanovenou hodinu se ozval hlas zvonce, nad orlojem se otevřela dvě okénka a před užaslými zraky diváků přešlo dvanáct apoštolů i se svým pastýřem, smrt tahala za zvonec a stařík vrtěl hlavou, jako by se mu ještě nechtělo odejít z tohoto světa, lakomec potřásal měšcem, Turek se mračil z výšky na zvědavce a kohout vesele kokrhal. Veliký ciferník zářil zlatými kruhy a čarami a lidé se v posvátném údivu a obdivu dívali na všechna ta podivná znamení a ještě na mnoho dalších věcí.

Mistr Hanuš podrobně objasňoval, k čemu jsou znamení a ciferníky: vysvětloval běh Měsíce, Země i Slunce, kdy je poslední čtvrt a kdy první, co všechno ukazuje kulatý kalendář s třemi sty šedesáti vroubky a zuby, s dvanácti obyčejnými měsíci a zlatými číslicemi.

Dlouho pak ještě všichni stáli a ukazovali si na ten div. A kdykoliv se blížila celá hodina, přicházeli k orloji Pražané i lidé z venkova; nejvíc se mu podívovali pražští hodináři a ten nejmoudřejší a nejzkušenější z nich prohlásil přede všemi, že tak složitý přístroj ještě nikdy neviděl a že by spíš přišel o rozum, než aby pochopil, proč se všechno otáčí tak přesně.

Mistr Hanuš však nepropadl pýše; dál vysedával ve své úzké světnici dlouho do noci, rýsoval a kreslil, a jeho pomocník všude vyhlašoval, že jeho pán připravuje nové dílo, které bude ještě dokonalejší a krásnější než orloj na Staroměstské radnici. Konšelé se o pilné práci mistra Hanuše brzy doslechli; dolehla k nim i zpráva, že věhlas hodinářského mistra překročil hranice země, že za starcem přijíždějí s prosbou o radu učení lidé a znalci jemných strojů z celého světa, žádají ho o radu a dlouho s ním rozmlouvají.

To je zneklidnilo; napadlo je, že mistr Hanuš připravuje nový orloj pro nějaké cizí město, a obávali se, že sláva pražského orloje brzy pohasne, když bude mít stejný anebo ještě dokonalejší orloj i jiné město doma či ve Vlaších anebo ve Francii. Dlouho uvažovali, jak tomu zabránit; jeden navrhol, aby předložili mistru Hanušovi úpis, kde by se slavnostně zavázal, že podobný orloj už nikdy nezhotoví, a jiní dokonce chtěli, aby takový slib přede všemi odpřísáhl; ale nic z toho jim nepřipadalo dost jisté, až nakonec jeden z konšelů, muž tvrdého a lakotného srdce, navrhl různé řešení:

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

„Proč máme vynucovat sliby a přísahy, na které se stejně nikdo nemůže spolehnout? Chceme mít nejkrásnější a nejlepší orloj na světě? Jestliže chceme, pak musíme zapomenout na všechny ohledy: a já znám jediný způsob, jak Zabránit mistru Hanušovi v každé další práci.“

Všichni se ulekli, protože jim takové řešení připadalo kruté a nevděčné, ale konšel trval na svém a hájil svůj návrh:

„Nic zlého mu vlastně neuděláme; i když nebude dál pracovat, město se o něho postará, a rádi mu zabezpečíme pro zbytek jeho dní všechno, co bude k živobytí potřebovat.“

Přemlouval ostatní tak dlouho a naléhal na ně tak úporně, až se jeden po druhém začali přidávat na jeho stranu a nakonec získal pro svůj návrh všechny.

Mistr Hanuš netušil, jaké nebezpečí se stahuje nad jeho hlavou. Vysedával ve svém domku nad nákresy a počítal a kreslil, dokud se nesetmělo; a když už na své dílo neviděl, rozžehl lampu, a světlo pak zářilo z jeho okna až do rozbřesku.

Jednou v noci zase tak seděl a pracoval. Byl sám, pomocník už dávno spal a stará žena, která se mu starala o domácnost, odešla hned zvečera,

Znenadání někdo zabušil na dveře. Mistr se polekal, protože prudkost těch ran nevěštila nic dobrého. Povstal od svých náčrtů a stařeckým krokem spěchal ke dveřím, aby zastrčil závoru před nenadálými nočními návštěvníky, ale bylo už pozdě. Dveře se rozletěly, do světnice se vřítily dva ramenatí zakuklenci a srazili mistra Hanuše k zemi. Skácel se, narazil hlavou na stůl a ztratil vědomí. Nikdo neví, co se pak v domku stálo dál; pozdní chodci slyšeli jen nářek a bolestný křik, ale každý se ve strachu schoulil do kabátu a přidal do kroku. Po nějaké době volání ustalo, světlo v okně zhaslo a v domku se rozhostilo ticho.

Když ráno přišel pomocník, našel svého mistra v horečce na lůžku; stařec měl oči zavázané, zmítal se jako ryba v síti a volal po světle. Vyděšený tovaryš svolal sousedy, ale nikdo nevěděl, co se přihodilo; nemocný blouznil a bez ustání žádal, aby rozsvítili. Opatrně mu odstranili obvaz a zhrozili se: teprve v té chvíli poznali, že noční návštěvníci oslepili starce rozžhaveným železem.

Marně volal bez únavy po světle, marně se dožadoval pomoci; jen z jeho blouznění si mohli domyslit, co se v noci stalo.

Zpráva o strašném činu se rozletěla Prahou jako blesk a všichni rozhořčeně žádali přísné potrestání zločinců. Avšak po těch jako by se země slehla.

Stařec se dlouhé dny potácel mezi životem a smrtí. Nakonec horečka klesla a smrt se vzdálila od lůžka nemocného. Mistr Hanuš však zůstal navždycky slepý a na jeho nákresy a plány pomalu padal prach. Pomocník vysedával v koutě domku a čekal, až jeho pán promluví; avšak ten ležel dlouhé dny bez hnutí a bez ustání přemýšlel, kdo mu mohl způsobit to kruté zranění a jaké k tomu asi měl důvody. Po nějaké době vstal a potácivě se přecházel po světnici, s rukama před obličejem, aby na nic nenarazil. A jestliže byl i dřív málomluvný, teď už nepromluvil skoro vůbec a bez ustání přemýšlel a vážil pohyby tajemných zakuklenců z osudné noci. Celé přepadení se mu zdálo tak záhadné a nevysvětlitelné, že to snad ani nemohla učinit lidská ruka; a mistr Hanuš začal propadat představám, že mu neublížili živí lidé z masa a kostí, ale že to byly nějaké temné síly, které ho potrestaly za jeho dílo. A čím víc tomu věřil, tím hůř se s tím smiřoval: v noci měl těžké sny, křičel ze spaní a znovu začínal blouznit.

Nakonec se už pomocník nemohl dívat, jak se jeho pán trápí, a prozradil mu, co se po okolí povídá.

A povídalo se, třeba jen potajím a šeptem, že viníky toho zlého činu nikdo nikdy nenajde, i když by nic nebylo snazšího, protože nejsou příliš daleko.

Mistr Hanuš konečně pochopil. Několik dní seděl smutně a se sklopenou hlavou v koutě své jizby, jen občas povstal, uchopil pilku anebo rýsovadlo, ale pak je zase položil, usedl znovu do kouta a sklonil hlavu. Nejedl, na otázky neodpovídal a rychle slábl a chřadl. Potom se však jednoho dne proti všemu očekávání vzhopil a požádal pomocníka, aby ho doprovodil k orloji.

Tento výukový materiál byl vytvořen v rámci projektu EU peníze školám.

Základní škola a Mateřská škola Veřovice, příspěvková organizace

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tovaryš se zaradoval, protože myslel, že se starci znovu vrací chuť k práci a k životu. A jak tak spolu kráčeli přes náměstí, lidé se zastavovali a uctivě mistra Hanuše pozdravovali. Ten však neodpovídal: kráčel po dlažbě krokem slepce a lidé trnuli, když viděli, jak za tak krátkou dobu sešel a zchátral: pohubl, zešedivěl a tváře měl žluté jak pergamen, na který kdysi zaznamenával své podivuhodné nákresy.

Z radnice právě vycházelo několik konšelů, ale všichni odvrátili hlavu a tvářili se, že ho nevidí. Pomocník mlčel; nechtěl, aby to setkání zranilo jeho pána ještě víc.

Mistr Hanuš požádal tovaryše, aby ho zavedl ke čtvrté, nejsložitější části přístroje. Těžce vystoupil po úzkých schodech, opřel se o trám a dlouho zápasil s dechem. Když si odpočinul, stál jako bez duše a mlčky naslouchal tichému hlasu přesného stroje. A jak naslouchal, tváře mu zrůžověly a pomocníkovi se v jednu chvíli zdálo, že se sotva ztatočně usmál. Potom se však znenadání znovu zamračil a hněvivě sevřel rty; teprve později si pomocník vzpomněl, že to bylo právě ve chvíli, kdy se venku na orloji ozval zvonec, jak za něj zatahala smrt.

Mistr Hanuš se zachvěl, naklonil se kupředu, vztáhl před sebe ruku a ještě na okamžik zaváhal. Potom vztáhl v šeru na dřevěnou páku, a jeho pohyb byl jistý a přesný, jako by na tu malou chvíli znovu prohlédl. Uchopil páku, chvíli ještě vyčkával, ale pak se opřel celou vahou a zatáhl. Ve stroji to zaskřípalo, kolečka začala hrčět, všechno vířilo v divokém zmatku a smrt bez přestání zvonila, zvonila a zvonila.

Náhle všechno ztichlo jako na povel, jen venku před orlojem se ozvaly výkřiky lidí. Potom na dřevěných schodech zaduněly kroky a rychle se blížily.

O tom však už mistr Hanuš nevěděl. Sesunul se pomalu na podlahu a na první pohled bylo znát, že je mrtev.

CIBULA, Václav. *Pražské pověsti*. 3. upravené vydání. Praha: Panorama, 1983. ISBN 11-046-83.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

O kostlivci na staroměstském orloji

Ze všech postav na radničním orloji se vždycky nejvíc vyprávělo o kostlivci; nejspíš to bylo tím, že vzbuzoval největší hrůzu, a proto mu lidé přikládali podivnou moc i schopnost věšteckou.

Vyprávělo se, že když se orloj na dlouhou dobu pokazí, přicházejí na český národ těžké časy a kostlivec jim dává znamení prvním kývnutím hlavy. Jeho moc může zmařit jen chlapec narozený v novoroční noci; jakmile se orloj uvede po dlouhé přestávce znovu do pohybu a v půlnočním čase kostlivec poprvé kývne, vyrazí chlapec od Týnského chrámu a poběží přes celé náměstí k radnici tak rychle, aby doběhl k orloji ještě před posledním úderem hodin. Když se mu to podaří, zničí kostlivcovu moc a odvrátí neštěstí od celé země.

Kostlivec na orloji však nevěštil vždy jen zlé časy; byly i případy, kdy se stal znamením naděje.

Nad orlojem jsou dvě malá okénka; vedla kdysi do žalářní kobky, kde byly vězněny osoby ze stavu urozenců. Jednou se ocitl v kobce rytíř, který byl dlouho s Prahou na štíru a nejednou přitom sáhl ke zbrani; Pražané ho zajali, odsoudili ke ztrátě hrdla a uvrhli do věžeňské kobky, kde čekal na kata. Už ztratil poslední špetku naděje a sklesle se díval okénkem na náměstí. Právě začaly bít hodiny, smrt pohybovala kosou a otvírala dásně, lakomec houpal měšcem a kohout kokrhal.

A stalo se náhodou, že do otevřených dásní kostlivce vletěl vrabec; dásně sklaply a vrabec musel zůstat ve vězení celou hodinu, dokud nezačal orloj znovu odbíjet. Sotva kostlivec otevřel po šedesáti minutách poprvé dásně, vrabec vyletěl a zmizel jako šipka za komíny protějších střeš. Uvězněný rytíř to všechno z okénka sledoval, a když viděl, že je vrabec zase na svobodě, zhluboka si oddechl; v té chvíli se mu znova vrátila naděje, jež člověka provází i v nejtěžších chvílích, a možná i v té poslední.

Čím víc na to myslel, tím víc v něm rostla víra, že se všechno obrátí k dobrému. A jeho naděje se skutečně splnila; ještě téhož dne se starý spor urovnal a Pražané udělili svému vězni milost.

CIBULA, Václav. *Pražské pověsti*. 3. upravené vydání. Praha: Panorama, 1983. ISBN 11-046-83.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

O zlatě pro Karolinum

Za starých častil v Praze měšťan jménem Rotlev. Patřilo mu několik domů, zahrad i vinic na stráních v okolí města, ale znenadání se k němu štěstí obrátilo zády a Rotlev začal chudnout. Ať dělal, co dělal, zlý osud změnit nedokázal. Prodával jeden dům po druhém, voda mu vyplavila zahradu, pak začal prodávat vinice a nakonec mu na vrata tloukla bída s nouzí.

Dlouho přemýšlel, jak se z tolika neštěstí dostat, až si vzpomněl na zlato v Jílovém. Od té chvíle viděl v jílovských šachtách jedinou a poslední naději. Po dlouhém běhání a přemlouvání se mu podařilo získat kutací právo, prodal poslední vinici, najal horníky a štajgíře a začal dolovat. Hned napoprvé se zdálo, že mu štěstí bude konečně přát, horníci zanedlouho narazili na zlatou žílu, ale ta vedla jen do hlušiny, a tak se naděje proměnila v nové zklamání, než bylo to dřívější.

Nedopřál si oddechu, znovu a znovu jezdil do Jílového a sledoval práci v dole. Pokaždé musel přivést měsíc stříbrných grošů horníkům na mzdu, a tak se zbytky jeho majetku rychle tenčily. Hodně peněz ho stály i kutací stroje s havířským, hašplířským a trejbiřským nářadím a Rotlev brzy viděl, že ho nic než zlato před bídou nezachrání. Byl tou představou jako posedlý, nejedl, nespál, se svou ženou a dětmi už kloudného slova ani nepromluvil. Štěstí a pohoda se dávno vytratily z jeho domu; žena často plakávala, přemlouvala muže, aby se vzpamatoval, ale všechno bylo marné. Rotlev věděl, že mu jde z tlustých do tenkých a že za nějakou dobu nebude mít ani co by po psovi hodil, žil už jako v horečce či jako ve snách. Byl z toho pachtění celý nemocný, ženu jako by ani neviděl, v jeho domě se žilo čím dál, tím hůř, a zanedlouho mu zbývalo sotva na jídlo pro děti. Poslední zbytky peněz se mu rozkutálely pod rukama, Rotlev si začal půjčovat a nedbal už vůbec na nic. Nakonec už neměl ani na výplatu horníkům, a ti zadarmo kutat nechtěli. Kverkové a perkmistři se ho pokoušeli přesvědčit, aby zanechal kutání, dokud je čas, ale jako by hrách na stěnu házel. Rotlev možná věděl, že mají pravdu, ale přiznat to nemohl, protože mu nic jiného nezbývalo a nic než nález bohaté žíly ho už nemohlo zachránit.

Nakonec zůstal v dole sám, ale ještě se nevzdával; ve světle lojové svíčky sám kopal v podzemní štolě, sám točil rumpálem, kopal a kopal, až padal únavou, ale všechno bylo marné.

Jednou se tak zase chystal na cestu do Jílového; věděl, že je to už jedna z posledních cest a neměl zdání, co se stane potom; anebo to věděl až přespříliš dobře. Sedlal už koně, když k němu přistoupila jeho žena. Dovedla si představit možná ještě líp než její muž, co je čeká v nejbližší době, avšak neřekla už jediné slovo námitky. Rozloučila se s Rotlevem a podala mu pro štěstí svůj svatební šlojír, bílý závoj protkávaný zlatem: poslední cennou věc, která jim zůstala v domácnosti a kterou si Rotlevova žena dlouho ukrývala jako nejvzácnější památku na šťastné doby: dostala ji kdysi dávno od svého muže v den svatby. Rotlev poděkoval, závoj prodal a stržil za něj trochu peněz. Lehko mu přítom nebylo, ale jinou cestu už neviděl.

Koupil si nejnnutnější nářadí, vzal želízko i mlátek, vydal se do Jílového a začal kopat znovu. Už ani sám nevěřil, že bude mít štěstí, ale nechtěl se vzdát, a hluboko pod zemí při mihotavém světle bušil bez nejmenší naděje do skály, až jiskry odletovaly. Pot se z něho jen řinul. Rotlev kopal a kopal, ztratil představu času, v hlavě měl prázdno, ale pořád se ještě nevzdával, protože věděl, že jakmile jednou přestane, bude konec všemu, konec navždy.

A právě tehdy se to stalo, že narazil na žílu zlata. Zpočátku nechtěl věřit vlastním očím, ale bylo to opravdu zlato. Rotlev se bál, že zlatá žíla povede zase do hlušiny, že je to jen poslední výsměch osudu, ale kopal dál. Avšak žíla byla silnější a silnější, a to už Rotlev věděl, že konečně našel, co hledal.

Z prvního výtěžku koupil zpátky šlojír a vrátil ho své ženě. Potom dal prohloubit důl i vykopat nové štoly a ukázalo se, že nová žíla vede k dalším a že důl je nečekaně bohatý; na památku té šťastné chvíle mu dal Rotlev jméno Šlojír a pod tímto jménem se stala jeho jílovská jáma proslulá po celých Čechách.

Tento výukový materiál byl vytvořen v rámci projektu EU peníze školám.

Základní škola a Mateřská škola Veřovice, příspěvková organizace

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Rotlev znovu zbohatl, avšak pověst nepraví ani slovo o tom, zda se k němu s bohatstvím vrátilo i štěstí.

O jeho dalším osudu nevíme nic víc, než že si dal přestavět svůj dům na Starém Městě a vyzdobil ho věžičkami, arkýři i podsíněmi, a byl to palác tak pěkný, že se mu v té době v Praze málokterý vyrovnal.

Když pak Rotlev zemřel, král Václav přestěhoval do jeho domu univerzitní kolej, jež nesla jméno po císaři Karlu. V krásném paláci, který dal vystavět Rotlev za jílovské zlato, byly učebny studentů i světnice profesorů; od té doby byl Rotlevův dům několikrát přestavěn a rozšířen, až z něho zbyl jen starodávný arkýř.

Na památku Karlovu nese dům název Karolinum, a nikdo už neví, že na začátku všeho byl svatební závoj jedné málo šťastné ženy.

CIBULA, Václav. *Pražské pověsti*. 3. upravené vydání. Praha: Panorama, 1983. ISBN 11-046-83.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

O přísném vrátném ze Staré koleje

V Kaprově ulici přímo proti ulici Žatecké stával kdysi starý dům. Zprvu patřil panu Bočkovi z Kunštátu, o něco později se stal majetkem lékařské fakulty a proměnil se v kolej. Ve světnicích bydleli studenti a v klenutých síních přednášeli mistři vysokého učení mladým žákům, jak léčit nemocné. Od té doby se říkalo domu pana Bočka Stará kolej; ale to už je dávno, dávno se Stará kolej rozpadla a na jejím místě je obyčejná staroměstská ulice.

V koleji vládl přísný domácí řád, ale studentíci byli jako z hadích ocásků, leckdy se Stará kolej otřásala v základech, a tresty valně nepomáhaly. Vrátný byl zlostný jako sedlák o masopustě, mračil se na veselé mládence od rána do večera, občas i zahromoval, a s každým sebemenším přestupkem hned běžel ke správci a žádal přísné potrestání. Správce se nedal dlouho prosit, a tak bylo kolejní vězení málokdy prázdné. A čím byl vrátný přísnější, tím víc taškařic si na něj studentíci vymýšleli, až měl učiněné peklo na zemi. Spínal ruce nad hlavou a stěžoval si, že za jeho časů byli mladí poslušnější a zdvořilejší, podívoval se, kam ten svět spěje, když si i školáci takhle troufají, zlobil se od rána do večera a z každého sebemenšího přestupku učinil bezmála hrdelní zločin, který volá po šibenici.

Nejpřísnější býval večer; už dlouho před stanovenou dobou postával u dveří, chrastil výhrůžně klíči a zamykal dům na minutu přesně. Opozdilci museli zvonit a bušit klepadlem, vrátný si hned poznamenal jejich jména a nazítří je hned za tepla oznámil správci, neboť dovedl všechno na světě, jen ne přimhouřit oko. Studentíci pak dostali těžké tresty, dlouhé dny nesměli na krok z koleje a leckdy strávili noc pod zámkem o chlebu a vodě.

Jednou doběhl hlouček rozjařených opozdilců k vratům minutu po stanovené hodině a mladíčkové museli dlouho bušit, než se v chodbě ozvaly klíče i lamentace nevrleho starce. Minuta se tak proměnila ve čtvrt hodinu, nazítří věděl všechno správce do posledního jména a provinilci si poseděli několik nocí v kolejním vězení.

Tehdy jim přetekla trpělivost, a tak se potají uradili, že vrátného pořádně vytrestají.

Za několik dní přiběhl do vrátnice vylekaný žáček, třásl se jako list a přerývaným hlasem vyprávěl, že slyšel ve sklepě podivný šramot a vzápětí hluk i nárek, jako by někdo potmě spadl se schodů a zlomil si nohu nebo ruku.

Vrátný vzal lucernu a šel za studentíkem do sklepa. Otevřeli dveře, volali, avšak nikdo jim neodpovídal. Opatrně sestoupili po kamenných schodech, ale náhle se vynořilo z pološera několik stínů a šest rukou hbitě svázalo vrátnému ruce za zády; pokusil se volat o pomoc, ale dali mu mezi zuby roubík a už ho strkali kupředu do velkého sklepa.

Vrátný se bránil, ale když došel na konec sklepní chodby, zastavil se a vypouil oči hrůzou. Kolem stěn stáli mlčky všichni studenti z koleje, pod klenutým stropem čadila zapálená pochodeň a uprostřed mlčenlivého kruhu čekal kat v červené kápi a s rukama založenýma na prsou. Dva kroky před katem stál dřevěný špalek s obrovitou sekyrou, jejíž ostří se v nažloutlém světle matně a hrozivě lesklo.

Z kruhu vystoupil mladík, kterého vrátný znal jako největšího uličníka z celé koleje, v jedné ruce držel rozžatou svíci a v druhé ohořelý pergamen. Pozvedl svíci, přelomil ji v půli a za hrobového ticha přečetl vážným hlasem rozsudek: protože byl vrátný na studenty zlý a ztrpčoval jim život mnoha křivdami, odsuzuje ho shromáždění podle spravedlnosti a práva ke ztrátě hrdla.

Vrátný se třásl strachem, chtěl vysvětlit, že jenom konal povinnost podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, ale roubík mu bránil v řeči, a tak jen koulel očima, na čele mu vyrazil studený pot a ve tváři zbledl jako stěna. Studentíci se ještě chvíli popásali na jeho hrůze, pak mu slavnostně zavázali oči a přinutili ho, aby poklekl a sklonil hlavu na popravčí špalek.

Vrátný se už ani nebránil, protože byl strachem víc mrtvý než živý. Mistr popravčí zvedl sekyru, avšak v poslední chvíli přistoupili k odsouzení dva žáčkové, napjali mu nad hlavou bílý šátek, a jakmile zazněl povel, přitiskli mu rychle okraj šátku k týlu, jako by se ho dotkla katova sekyra.

Tento výukový materiál byl vytvořen v rámci projektu EU peníze školám.

Základní škola a Mateřská škola Veřovice, příspěvková organizace

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Stařík na okamžik strnul, potom se svezl na studenou zem a zůstal ležet bez nejmenšího hnutí. Kat sundal kápi a dal se do smíchu, zástup hlaholil a jásal, ale stařec se stále nezdvihal a smích pomalu utichal, až utichl docela.

Sklonili se nad starcem, rozvázali mu šátek a na první pohled poznali, že je s ním zle. Honem běželi pro obvazy a pušřadlo, aby mu vzali trochu krve, ale zachránit už ho nemohli, neboť vrátnému se v rozčilení a hrůze zastavilo srdce navždycky.

Krátce na to začalo ve Staré koleji strašit. Noc co noc se ozýval na schodech zvuk pomalých kroků, v šeru chrastily klíče, klepadlo bušilo na vrata samo od sebe a nevrlý hlas mumlal hněvivá slova; to obcházel kolejí duch zlého vrátného. Nejčastěji se zjevoval v chodbě za vrata po uzavírací hodině; číhal ve stínu a zle hartusil na každého, kdo přišel pozdě. Potom se obrátil a zamířil ke schodům, pochmurně zvonil svazkem klíčů a naříkal, že nemá v hrobě pokoje, protože zemřel smrtí nejhorších zločinců a hrdelních lotrů.

Říkalo se, že ho vysvobodí jen odvážlivec, který mu setne hlavu. Ale kdo by měl odvahu udělat to doopravdy?

CIBULA, Václav. *Pražské pověsti*. 3. upravené vydání. Praha: Panorama, 1983. ISBN 11-046-83.